

کارکردهای اقتصادی شهرهای

جهانی: با تأکید بر خدمات پیشرفته

پشتیبان تولید

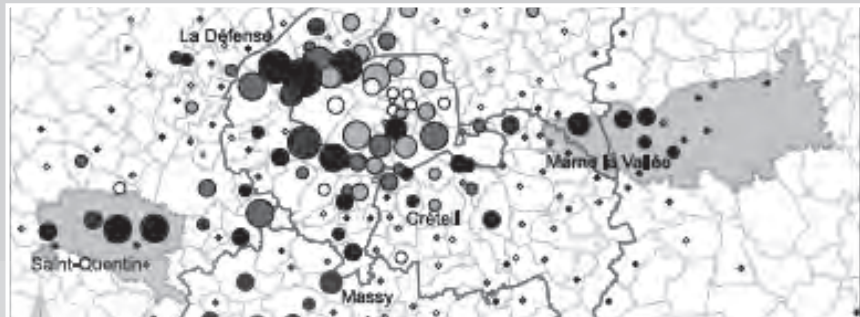
طرح اندیشه‌ای برای کلان‌شهرهای

جهان‌سومی

بخش ویژه
SPECIAL SECTION

Economic Functions of World Cities:

With Emphasis on Advanced
Producer Services

نویسنده: علیرضا محمدی

چکیده

این مقاله، فرآیند جهانی شدن اقتصادی و رشد بخش خدمات پیشرفته در برخی از مناطق جهان را مرور کرده، سپس شهر جهانی و جهان‌شهر را تعریف می‌نماید. در ادامه، با نگرش جغرافیای اقتصادی، شکل‌گیری و رشد کارکردهای اقتصادی پیشرفته از جمله «خدمات پیشرفته پشتیبان تولید» را مورد بررسی قرار می‌دهد، پس از آن تلاش می‌کند تا جغرافیای خدمات مذکور و شاخص‌های مؤثر در مکان‌گزینی این خدمات، در برخی از شهرهای جهانی را بررسی و نتایج آن را ارائه نماید. هدف اصلی این مقاله معرفی لیستی از کارکردهای پیشرفته اقتصادی در کلان‌شهرهای جهانی بوده، برنامه‌ریزان، مدیران و سیاست‌گذاران کلان‌شهرهای جهان‌سومی را به اندیشه در این مهم فرامی‌خواند.

واژگان کلیدی: جهانی شدن اقتصادی، شهر جهانی و جهان‌شهر، کارکردهای اقتصادی، خدمات پیشرفته پشتیبان تولید

مقدمه

جهان در حال تجربه جهانی شدن است و

روستاها، شهرها، مناطق و کشورها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اما نمودهای بارزی در شهرها دارد و شهر منعکس‌کننده جهانی شدن است (Short and Kim, 1998). اقتصاد شهر و منطقه جهانی، پیوند اساسی با بخش خدمات پیشرفته دارد و بخش خدمات پیشرفته خود مستلزم بازساخت نهادی، کارکردی و فضایی شهر و منطقه است. در دهه‌های اخیر، گردش سرمایه، تخصصی شدن اقتصاد، تقسیم کار جدید بین‌المللی و اقتصاد شرکتی و بازساخت فضایی، شهرها را به مکان‌های راهبردی برای ایفای کارکردهای اقتصادی در بخش‌های خدماتی پیشرفته تبدیل نموده است (Sassen, 2006). کالای تولید شده برای بازار، نیازمند خدمات حمل‌ونقل، گمرک، انبارداری، تبلیغات و بازاریابی است. خدمات مذکور نیز نیازمند خدمات مالی و تجاری می‌باشد که آن هم به نوبه خود مستلزم برخورداری از مهارت و پیشرفت در به‌کارگیری فن‌آوری‌های پیشرفته است.

رسیدن به تمامی این موارد و افزایش کارایی و مزیت رقابتی تولیدات، نیازمند پژوهش و ابداع بوده، تحقق آنها نیازمند داشتن اطلاعات و دانش است. چنین اقتصادی نیازمند ارائه خدماتی برتر است. این چرخه، به وجود آورنده بخش «خدمات پیشرفته پشتیبان تولید» است که در کشورهای پیشرفته با پیشگامی شهرهای جهانی و جهان‌شهرها، اقتصاد را در عصر اقتصاد اطلاعاتی پیش می‌برد. لیکن تعداد معدودی از مناطق در کشورهای رو به پیشرفت از جمله در آسیای اقیانوسیه و آمریکای جنوبی وارد گود رقابتی شده، فرصت‌های جهانی شدن اقتصادی را تجربه نموده‌اند. این نوشتار بر جنبه اقتصادی جهانی شدن در سطح «کلان‌شهر» تأکید و به دنبال پاسخ به سؤالات ذیل تدوین شده است:

۱- ماهیت کلی اقتصاد نوین جهانی چیست؟

۲- شهر جهانی چیست و اهمیت آن در اقتصادهای ملی چیست؟

۳- کارکردهای فرمان و سلطه کدامند و اهمیت آنها در اقتصاد شهری چیست؟

۴- خدمات پیشرفته پشتیبان تولید کدامند و جغرافیای آنها در شهرهای جهانی چگونه است؟

در ادامه خاطر نشان می‌گردد با توجه به گستردگی موضوع، این مقاله برخلاف زیرعنوان آن، وارد بحث شهرهای جهان‌سومی نمی‌گردد، بلکه قصد دارد کارکردهای پیشرفته را به‌عنوان یک بحث کلی مطرح نماید. لذا زیرعنوان مقاله، بحثی جداگانه است و در جای خود نیاز به بررسی بیشتری دارد.

اقتصاد جهانی به معنای مشارکت کشورهای و مناطق در ارائه کالا و خدماتی مشترک متناسب با نظام اقتصادی جدید سرمایه‌داری است و نه تبادل کالا و خدمات بین کشورها. به نظر ایمانوئل والرشتاین^۲ اقتصادهای محلی در حاشیه و محلی شده، اکنون در درون اقتصادی واحد، به هم پیوسته و جهانی ادغام می‌شوند و کشور و منطقه‌ای نیست که در محدوده آن قرار نگیرد و یا از تأثیرات آن به دور بماند (Clark, 2003). در طی آن، اقتصادهای محلی برای رقابت در اقتصاد جهانی آماده می‌شوند و سرمایه‌داری جدید جهانی، فعالیت‌های اقتصادی راهبردی را از انحصار خارج می‌کند (Held & Mc Grew, 2007). به نظر والرشتاین و فرناند براودل^۳، اقتصاد جهانی یکپارچه، اقتصادی است که در آن انباشت سرمایه در سراسر جهان صورت گرفته، شدیداً سرمایه‌داری است؛ زیرا بیشتر بر پایه بخش خصوصی است تا دولتی (Clark, 2003). به گفته کاستلز، این اقتصاد، ظرفیت آن را دارد تا به‌عنوان یک واحد در زمان واقعی و در مقیاسی به پهنه کره زمین کار کند (کاستلز، ۱۳۸۵ و Pacione, 2004). امین و تریفت، نتایج انتقال به اقتصاد جهانی را چنین برمی‌شمرند:

اقتصاد جهانی به معنای مشارکت کشورهای و مناطق در ارائه کالا و خدماتی مشترک متناسب با نظام اقتصادی جدید سرمایه‌داری است و نه تبادل کالا و خدمات بین کشورها

جهانی شدن اقتصادی و رشد بخش خدمات پیشرفته

جهانی شدن اقتصادی به معنای افزایش جابه‌جایی آزاد کالا، خدمات، نیروی کار، دانش و سرمایه در مرزهای فراملی با حجم و تنوع بیش از گذشته بوده که از ۱۹۷۰ میلادی شتاب یافته است. افزایش حجم تجارت جهانی، یکپارچگی بازارها، سرعت گرفتن جابه‌جایی سرمایه و خدمات، شکل‌گیری رژیم‌های منطقه‌ای سرمایه‌داری، افزایش رشد تولید ناخالص داخلی جهان، افزایش صادرات کالا و خدمات و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از شاخصه‌های اصلی آن است (Held & Mc Grew, 2007)؛ اقتصادی که متمایز از اقتصاد بین‌المللی است.

۱- افزایش چشمگیر حوزه‌های مالی در مقایسه با حوزه‌های تولیدی، ۲- نقش دانش به‌عنوان عامل اساسی در تولید، ۳- فراملیتی شدن فن‌آوری، ۴- ظهور انحصارهای چندجانبه جهانی و کنترل روند تولید، ۵- تضعیف قدرت ملت‌ها در اداره و کنترل توسعه اقتصادی خود با ظهور نهادهای فراملیتی و ۶- قلمرو زدایی از علایم، معانی و هویت‌ها در روابط جهانی (احمدی ترشیزی، ۱۳۸۷) که طی آن، سرمایه، در بازارهای یکپارچه مالی جهانی که در زمان واحد کار می‌کنند و به‌وسیله شبکه‌های اطلاعاتی به هم متصل‌اند، جابه‌جا و اداره می‌شود (کاستلز، ۱۳۸۵). با وجود این مهم‌ترین عامل شکل‌گیری اقتصاد جهانی، به مدیریت تولید، توزیع و فرآیند تولید مربوط می‌شود (کاستلز، ۱۳۸۵).

جعبه ۱- مهم ترین ویژگی‌های اقتصاد نوین جهانی

۱. تولید بیشتر برای مبادله است تا مصرف؛ رقابت، برای خارج نمودن یا کاهش توان رقابتی تولیدکنندگان یا مکان‌های دیگر است.
۲. منطقه‌بندی اقتصادی، برای تشکیل سیستم‌های رقابتی و تلاشی برای مصونیت از بحران‌های بازار جهانی است، تا جایی که دولت‌ها را برای احراز و تقویت مزیت‌های رقابتی سوق دهد.
۳. اقتصاد جهانی همراه با جغرافیای مرکز پیرامون جدید است؛ مرکز برای تحریک رشد و تأمین انرژی رشد به پیرامون خود نیاز دارد.
۴. تغییرات عمیق در اقتصاد جهانی جدید، بر اثر پیشرفت در فن‌آوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطاتی و میکروالکترونیک به‌عنوان فرآیند کنترل‌کننده و تغییر دهنده اقتصاد جهانی به وجود می‌آید.
۵. در اقتصاد جهانی جدید، هر بخش از جهان بر پایه الگوهای ویژه‌ای از سازمان اقتصادی - اجتماعی، به‌کارگیری مجموعه‌ای از راهبردهای مدیریتی، ابزارهای مهارتی، ساختارهای شرکتی، سازمان نیروی کار، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، سیاست‌های دولتی و نرُم‌های مصرف، سازمان و ترتیبات سازمانی خاص در تولید، سرمایه‌گذاری، مصرف و اشتغال پیوند دارد (Pacione, 2004).

نهادها و شرکت‌های فراملیتی در چارچوب تقسیم کار بین‌المللی جدید است. این اقتصاد، بر مبنای مدیریت سازمانی جهانی، مالیه، تجارت و خدمات پیشرفته، سازماندهی گردیده است. در جغرافیای این اقتصاد، مکان و موقعیت مراکز تولید، از چند مرکزیت خارج و در گستره‌ای جهانی پخش می‌شود. همچنین تنوعی از کالاها و خدمات جدید و پیشرفته به پیرامون و نیمه‌پیرامون منتقل می‌گردد. لیکن در طی آن پژوهش، طراحی، مدیریت، تبلیغات و بازاریابی در مرکز (اقتصادهای جهانی پیشرفته) و تولید و خروجی کالا و خدمات اقتصادی، در پیرامون و نیمه‌پیرامون (اقتصادهای در حال رشد) صورت می‌گیرد (Clark, 2003). اگر در «اقتصاد بین‌المللی» مرزهای مشخصی برای چرخه اقتصادی کالا و خدمات وجود داشت، در دوره اقتصاد جهانی (اطلاعاتی) این چرخه در مقیاسی جهانی و در چرخه‌ای اشتراکی انجام می‌شود و لزوماً یک کالا، تولیدکننده منفردی ندارد (Clark, 2003).

از منظر جغرافیایی، اقتصاد جهانی، اقتصادی است که در طی آن برخی مناطق، نواحی و شهرها، کانون نوآوری،

مشخصه این اقتصاد، کنترل و مدیریت سرمایه به‌وسیله

جدول شماره ۱- ویژگی‌های کلیدی و کارگزاران اصلی اقتصاد نوین جهانی

توسعه	نهادها/ کارگزاران
جهانی شدن صنعت	شرکت‌های فراملیتی - اقتصادهای صنعتی نوین
جهانی شدن مصرف	آژانس‌های مدیریت برند، آژانس‌های تبلیغاتی، بازاریابی و تجاری
جهانی شدن کالاهای غذایی و مصرفی	زنجیره‌های بزرگ عمده فروشی، اقتصادهای جدید کشاورزی
جهانی شدن مالیه	بانک‌ها، واسطه‌های معاملاتی، بیمه‌گرا، کارگزاران
جهانی شدن خدمات شرکتی	تولیدکنندگان خدمات پیشرفته تولید (خدمات پشتیبان تولید)
جهانی شدن خدمات شخصی	شرکت‌های بیمه، بانک‌ها، آژانس‌های مسافرتی، هتل‌های زنجیره‌ای
نتایج	افزایش سرمایه‌گذاری، رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، رشد اشتغال در بخش خدمات و صنایع پیشرفته، افزایش شاغلان خدمات تولیدی فراملیتی، تقسیم جدید بین‌المللی کار

منبع: Clark, 2003

جدول شماره ۲- رشد بخش FIREB به‌عنوان بخشی از خدمات پیشرفته تولید در منتخبی از کشورهای آسیا اقیانوسیه طی سال‌های ۱۹۹۵-۱۹۸۴

کشور	سال ۱۹۸۴	سال ۱۹۹۵	درصد رشد از ۱۹۸۴-۱۹۹۵ (%)
هنگ‌کنگ	۱۳۳/۴	۳۴۹/۶	۱۶۲/۱
ژاپن	۳۸۳۰	۵۵۵۰	۴۴/۹
کره جنوبی	۵۰۱	۱۶۳۵	۲۲۶/۵
سنگاپور	۱۰۹	۲۵۳/۴	۱۳۲/۵
فیلیپین	۳۷۰	۵۵۱	۴۸/۹

منبع: Daniels, 1998

* بخش خدمات مالی، بیمه، مستغلات و خدمات تجاری در اقتصاد بخش خدمات است.

کارکردهای اقتصادی و تولیدی پیشرفته، درآمدها و پرداخت‌های بالا و برخوردار از ابزارهای تولیدی پیشرفته برای رقابت در عرصه جهانی‌اند. در حالی که برخی دیگر فاقد این مزیت‌ها می‌باشند (Clark, 2003). با این نگاه، اقتصاد جهانی را می‌توان به سه بخش: ۱- مرکز، ۲- نیمه پیرامون و ۳- پیرامونی تقسیم نمود.

در طی آن، نقاط مرکزی، تولیدکننده اطلاعات و خدمات پیشرفته برای کارکردهای فرمان و کنترل در جهان، بخش‌های نیمه‌پیرامون در حال ارتقا برای ایفای نقش‌های جهانی و بخش‌های پیرامونی در حال مدیریت مراکز فعالیتی و شهرهای خود در حاشیه اقتصاد جهانی‌اند (Kaplan, 2006). کاستلز، از کشورهایی که از اقتصاد جهانی مبتنی بر اطلاعات و فن‌آوری‌های پیشرفته و خدمات برتر عقب‌مانده‌اند، با عنوان «جهان چهارم» نام می‌برد. آنها کشورهایی از جهان سوم‌اند که از نظر ساختاری، خارج از چرخه و فرآیند انباشت سرمایه

و اطلاعات و خدمات برتر قرار می‌گیرند (Shatkin, 2006). این کشورها کمترین سهم از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را دریافت می‌کنند و تا زمانی که مقصد سرمایه‌گذاری خارجی نباشند و یا سهمی در تولید و صدور خدمات اقتصاد جهانی نداشته باشند، نمی‌توانند نقش مهمی در اقتصاد جهانی ایفا نمایند (Shatkin, 2006). مجموعه مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که سهم بخش خدمات پیشرفته و خدمات پیشرفته پشتیبان تولید در اقتصاد کشورها با سرعت و رشد قابل توجهی در حال افزایش بوده، تأثیر عمیقی در افزایش مشاغل، تقویت بخش‌های تولید و افزایش تولید ناخالص داخلی کشورها دارد.

شهر جهانی^۵ و جهان‌شهر^۶

واژه شهر جهانی برای نخستین بار در ۱۹۱۵ به‌وسیله پاتریک گدس^۷ به کار رفت (Hall, 2004). در سال ۱۹۶۶ پیتر

جدول شماره ۳ - تغییرات شاغلان بخش‌های اقتصادی در ۶ کشور منتخب اروپایی (آلمان، فرانسه، دانمارک، هلند، فنلاند و سوئد) در طی سال‌های ۱۹۹۴-۱۹۸۰ (مشاغل به هزار)

بخش اقتصادی	سال ۱۹۸۰	سال ۱۹۹۴	درصد تغییر از ۱۹۸۰-۱۹۹۴ (%)	سهم رشد (%)
کل شاغلان	۸۴,۸۳۳	۸۶,۷۴۸	۲/۳	۱۰۰,۰
کشاورزی و صنعت	۳۸,۸۰۷	۳۰,۵۲۴	-۲۱/۳	-۴۳۲/۵
کل خدمات	۴۶,۰۲۶	۵۶,۲۲۴	۲۲/۲	۵۳۲/۵
سایر خدمات	۱,۵۶۲	۲,۳۶۲	۵۱/۲	۴۱/۸
خدمات دولتی	۱۵,۰۳۱	۱۷,۲۸۱	۱۵	۱۱۷/۵
خدمات شخصی	۳,۱۷۸	۴,۳۶۸	۳۷/۵	۶۲/۱
خدمات تجاری	۵,۰۹۳	۸,۶۷۲	۷۰/۳	۱۸۶/۹
مالیه و بیمه	۴,۰۵۳	۲,۴۱۲	۱۷/۵	۱۸/۸
حمل‌ونقل و ارتباطات از راه دور	۴,۸۹۵	۵,۲۳۵	۶/۹	۱۷/۷
عمده فروشی و خرده فروشی، پذیرایی و هتلداری	۱۴,۲۱۴	۱۵,۸۹۵	۱۱/۸	۸۷/۷

منبع: B. BEYERS, 2003

جدول شماره ۴ - رشد سهم اشتغال در خدمات پیشرفته و سطح بالای اقتصادی در ایالات متحده آمریکا طی سال‌های ۱۹۸۹ و ۱۹۹۸

نوع خدمات	اشتغال		رشد ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۸ (%)	سهم پژوهش و فن‌آوری (%)	
	۱۹۸۹	۱۹۹۸		۱۹۸۹	۱۹۹۸
خدمات تجاری**	۵,۶۲۸,۸۰۰	۹,۷۸۳,۲۰۰	۷۳/۸	۶/۰	۹/۹
مهندسی و خدمات معماری	۷۷۰,۳۰۰	۹۰۵,۲۰۰	۱۷/۵	۲۴/۹	۲۶/۹
پژوهش و آزمایش	۵۲۲,۱۰۰	۶۱۴,۰۰۰	۱۷/۶	۲۱/۲	۲۲/۷
سایر خدمات	۳۵,۹۶۴,۷۰۰	۴۷,۵۲۸,۴۰۰	۳۲/۲	۲/۲	۳/۷
کل	۱۲۰,۵۴۴,۵۳۰	۱۳۸,۴۵۴,۱۰۰	۱۴/۹	۲/۴	۲/۹

منبع: Schrock, 2003

** شامل خدمات کامپیوتری، داده‌پردازی، مدیریت و روابط عمومی تجاری در طی تبلیغات و اجاره تجهیزات و لیزینگ و سایر خدمات پیشرفته.

هال^۸، شهرهای جهانی را مراکز قدرت سیاسی و تجارت در سطح ملی و بین‌المللی، مراکز بانکداری و انبارداری کالاها و خدمات جهانی، بیمه و خدمات مالی مرتبط، مراکز برای فعالیت در خدمات حرفه‌ای پیشرفته همانند پزشکی، حقوق، آموزش عالی، گردآوری، پخش و کاربرد فن‌آوری اطلاعات، مراکز تمرکز رسانه‌های جمعی، مراکز مصرف کالاها لوکس، مراکز هنر، فرهنگ و سرگرمی تعریف نمود (Hall, 2004). جان فریدمن، در سال ۱۹۸۶، شهرهای جهانی را مراکز فرماندهی و تمرکز شرکت‌های چند ملیتی، مراکز مالی و مدیریت سرمایه جهانی و خدمات سطح بالای تجاری تعریف کرد (Beaverstock, 2000 and Hall, 2004)؛ شهرهایی که

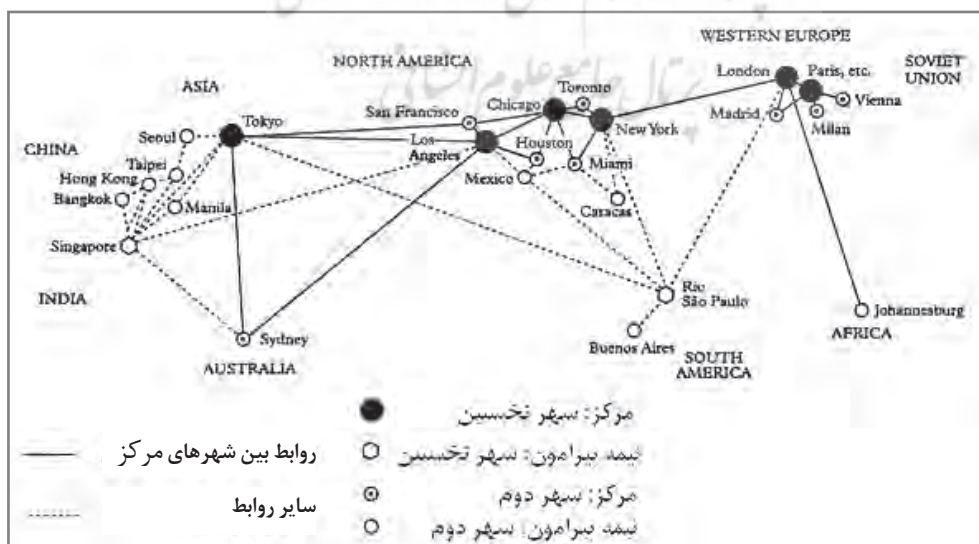
تفاوت آنها با سایر شهرها، نه در اندازه و جمعیت و مکان، بلکه در قدرت و بُرد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی‌شان است. آنها مکان تمرکز عوامل بازتولید، توزیع و مدیریت سرمایه‌داری جهانی‌اند (Clarck, 2003 and Pacione, 2004). از نظر برادل^۹ آنها، مراکز ویژه اقتصادهای جهانی‌اند. به نظر روس^{۱۰} و تراشت^{۱۱} آنها محل تمرکز نهادهای سرآمد مؤثر در تخصیص منابع در مقیاس جهانی (Pacione, 2004) و گره‌های کارکردی و کلیدی اقتصاد جهانی‌اند (Kaplan, 2004). تریفت آنها را در سه دسته: ۱- مراکز کانونی، ۲- مراکز ناحیه‌ای و ۳- مراکز منطقه‌ای اقتصاد جهانی معرفی می‌کند (Pacione, ibid). ساسن در سال ۱۹۹۱، ضمن

جدول شماره ۵ - سلسله مراتب شهرهای جهانی، از نظر جان فریدمن (۱۹۸۶)

کشورهای مرکز		کشورهای نیمه‌پیرامونی	
اصلی	درجه دو	اصلی	درجه دو
شیکاگو	بروکسل	سائوپائولو	بانکوک
فرانکفورت	هوستون	سنگاپور	بوینوس آیرس
لندن	مادرید		کاراکاس
لس‌آنجلس	میامی		هنگ‌کنگ
نیویورک	سان فرانسیسکو		ژوهانسبورگ
پاریس	سیدنی		مانیل
رت‌دام	تورنتو		مکزیکوسیتی
توکیو	وین		ریو دوژانیرو
زوریخ			ستول
			تایپه

منبع: Kaplan, David. H & at all, 2004

شکل ۱- کار توگرام سلسله مراتب شهرهای جهانی

منبع: Prud Homme, 1996

طرح عبارت جهان‌شهر، آنها را شهرهایی جهانی و مکان کلیدی تأمین سرمایه، محیط صنایع پیشرو (صرافی، ۱۳۷۹)، تولید و مدیریت خدمات پیشرفته و پشتیبان تولید، خدمات تخصصی رده بالا، نوآوری و بازاری برای خدمات معرفی نمود (Sassen, 1991, Beaverstock Smith, Taylor, 1999).

در سلسله مراتب شبکه شهرهای جهانی یعنی سه گروه آلفا، بتا و گاما؛ جهان‌شهر در رده آلفا یعنی بالاترین رده شهرهای جهانی قرار می‌گیرد (Beaverstock Smith, Taylor, 1999. Pacione, 2004). از ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۴، در عبور از مفهوم شهر جهانی به جهان‌شهر و رتبه‌بندی آنها رویکردهای ۱- تسلط راهبردی، ۲- تصمیم‌سازی، قدرت و تسلط شرکت‌های چندملیتی، ۳- بین‌المللی شدن خدمات تولید و ۴- تمرکز مراکز مالی بین‌المللی، مبنای بررسی بوده‌اند (Hall, 2004).

شورت، بعد اقتصاد فرهنگی جهان‌شهر را مهم‌تر از ابعاد دیگر می‌شمرد که در آن شهر مملو از نمادها، نشانه‌ها، تضادها و تبلیغات فرهنگی است (Short, 2002). بر این اساس، فریدمن، سلسله مراتبی از شهرهای جهانی را تعریف نمود که بر مبنای جایگاه کارکردی خود به‌عنوان شهرهای نخست و شهرهای رده دوم در دو قطب جهانی مرکز و نیمه‌پیرامون، دو گونه شهر جهانی را معرفی نمود:

الف) شهرهای واقع در مراکز جهانی سرمایه‌داری (شهرهای جهانی واقع در ایالات متحده، کانادا، اروپای غربی،

ژاپن، استرالیا و نیوزیلند)

ب) شهرهای واقع در اقتصادهای نیمه‌پیرامونی (در کشورهای همچون مکزیک و برزیل) (Kaplan, David. H & at all, 2004). فریدمن علاوه بر دو دسته اصلی، شهرهای جهانی را به زیر بخش‌هایی تحت عنوان شهرهای جهانی اصلی و درجه دو (فرعی) تقسیم نمود. این شهرها به ترتیب جدول شماره ۵ است.

رده‌بندی شهرهای جهانی عمدتاً معطوف به مطالعات کلاسیک کسانی چون فریدمن، پیتر هال، کوهن، ساسن و دیگران بوده است و بر شهرهای جهانی و جهان‌شهرهای کشورهای پیشرفته متمرکز شده‌اند (Gritsai, 2002).

در یک دسته‌بندی، گروه مطالعاتی GaWc، شهرهای جهانی را بر اساس جایگاه آنها از نظر کارکردهای اقتصادی به سه دسته اصلی تقسیم‌بندی می‌کند:

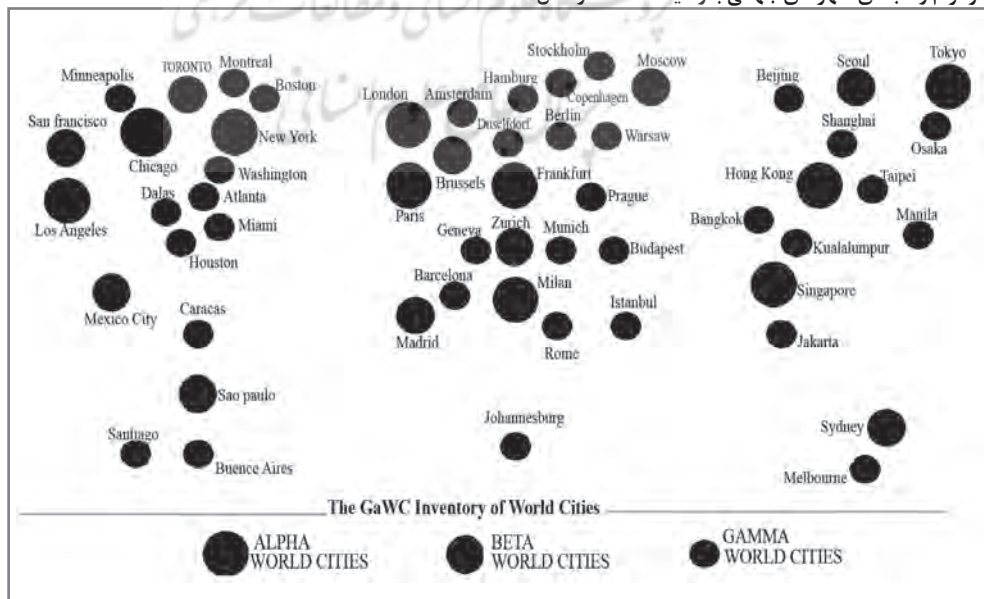
۱- آلفا: که در رأس آن لندن، پاریس، نیویورک و توکیو قرار دارند.

۲- بتا: که در رأس آن سان فرانسیسکو، سیدنی، تورنتو و زوریخ قرار دارند.

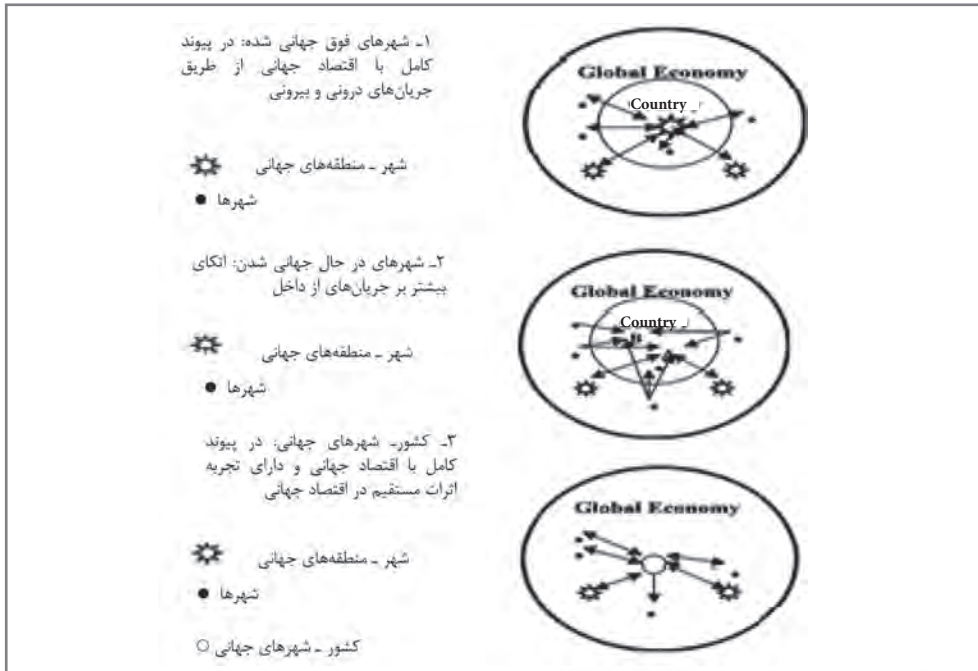
۳- گاما: که در رأس آن آمستردام، بوستون، کاراکاس و دالاس قرار دارند (<http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb.html>).

ساسن، «جهان‌شهرها» را هدایت‌کننده و فرماندهی‌کننده اقتصاد جهانی معرفی می‌کند که نبض اقتصاد جهانی در آنها می‌تپد. او «شهرهای جهانی» را پیونددهنده اقتصادهای ملی

شکل ۲- کار توگرام رده‌بندی شهرهای جهانی به وسیله GaWc در سال ۱۹۹۸

شکل ۳- گونه‌شناسی شهرهای جهانی از کریس آلدس (۲۰۰۴)

منبع: Olds, Kris. Yeung, Chung. Wai, Henry. 20

جدول شماره ۶ - سلسله مراتب شهرهای جهانی، از پیتر تیلور و دیگران (۲۰۰۹)

رده	۲۰۰۸	۲۰۰۴	۲۰۰۰
++ALPHA	لندن	لندن	لندن
	نیویورک	نیویورک	نیویورک
+ALPHA	هنگ کنگ	هنگ کنگ	هنگ کنگ
	پاریس	پاریس	پاریس
	توکیو	توکیو	توکیو
	سنگاپور	سنگاپور	سنگاپور
	سیدنی		
	میلان		
	شانگهای		
	پکن		
ALPHA	شیکاگو	تورنتو	مادرید
	میلان	شیکاگو	مسکو
	لس آنجلس	مادرید	سئول
	تورنتو	فرانکفورت	تورنتو
	مادرید	میلان	بروکسل
	آمستردام	آمستردام	بوینس آیرس
	سیدنی	بروکسل	بمبئی
	فرانکفورت	سائوپائولو	کوالالمپور
	بروکسل	لس آنجلس	شیکاگو
	سائوپائولو	زوریخ	
	سان فرانسیسکو	سیدنی	
	-ALPHA	مکزیکوسیتی	مکزیکوسیتی
زوریخ		کوالالمپور	سائوپائولو
تایپه		بوینس آیرس	زوریخ
بمبئی		سان فرانسیسکو	آمستردام
جاکارتا		پکن	مکزیکوسیتی
بوینس آیرس		شانگهای	جاکارتا
ملبورن		سئول	دوبلین
میامی		تایپه	بانکوک
کوالالمپور		ملبورن	تایپه
استکهلم		بانکوک	استانبول
بانکوک		جاکارتا	رم
پراگ		دوبلین	لیسبون
دوبلین	مونئیخ	فرانکفورت	
شانگهای	ورشو	استکهلم	
بارسلونا	استکهلم	پراگ	
آتلانتا	بمبئی	وین	
	میامی	بوداپست	
	بوداپست	آتن	
		کاراکاس	
		لس آنجلس	
		آکلند	
		سانتیاگو	

منبع: Taylor & et al, 2009

با اقتصادهای منطقه‌ای و جهانی می‌داند (صرافی و همکاران، ۱۳۸۸). با این تعریف، یک کلان‌شهر جهان سومی قبل از آنکه در جرگه جهان‌شهرها قرار گیرد، باید وارد شبکه شهرهای جهانی شده، تجربه شهر جهانی را کسب نماید که آن نیز شاخصه‌هایی دارد (صرافی و همکاران، ۱۳۸۸). کریس آلدس^{۱۲} (از دانشگاه ویسکانسین مدیسون) با استفاده از پژوهش‌های ساسکیا ساسن، جان فریدمن، پیتر تیلور، آلن جان اسکات^{۱۳} و دیگران، سه دسته شهر جهانی را تعریف می‌نماید:

- ۱- شهرهای فوق جهانی شده^{۱۴}: در پیوند کامل با اقتصاد جهانی از طریق جریان‌های درونی و بیرونی
- ۲- شهرهای در حال جهانی شدن^{۱۵}: اتکای بیشتر بر جریان‌های از داخل تا جریان‌های از بیرون (از اقتصاد جهانی)
- ۳- کشور-شهرهای جهانی^{۱۶}: در پیوند کامل با اقتصاد جهانی و با تجربه اثرات مستقیم در اقتصاد جهانی (Olds et al, 2004).

در ادامه، در سال ۲۰۰۹ گروه GaWc رده‌بندی جدیدی را از شهرهای جهانی ارائه نمود. به نظر تیلور و همکاران او، شهرها در شبکه‌ای به هم پیوسته و در یک چارچوب سلسله مراتبی جهانی با یکدیگر ارتباط دارند. آنها به هم نیاز دارند و در رقابت شهری جهانی، یکدیگر را حذف نمی‌کنند و بلکه این رابطه خود تقویت کننده رشد شبکه است (Taylor & et, 2009). این رده‌بندی بر اساس چهار گروه با اسم نخست آلفا انجام شده است. بر مبنای این رده بندی، تغییرات قابل توجهی در سلسله مراتب شهرهای جهانی از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۰۸ میلادی مشاهده می‌شود. این رده‌بندی به شرح جدول شماره ۶ می‌باشد.

در این رده‌بندی همچنان تأکید زیادی بر نقش خدمات پیشرفته پشتیبان تولید در شهرهای جهانی وجود دارد. قرارگیری شهرها در شبکه شهری جهانی یک امر قطعی نبوده و متناسب با کارایی اقتصادی، ایجاد و یا مدیریت برتری‌های رقابتی آنها، تغییر می‌یابد.

کارکردها و خدمات پیشرفته اقتصادی در شهرهای

جهانی

همراه با بازساخت اقتصاد جهانی، بخش خدمات و به‌ویژه خدمات پیشرفته پشتیبان تولید از ۱۹۷۰، رو به رشد نهاده،

در مناطق کلان‌شهری و کلان‌شهرهای جهانی شده یا در حال جهانی شدن، چشم‌اندازهای اقتصادی جدیدی را در جغرافیای شهری آنها ترسیم نموده است. پیشرفت در فن‌آوری‌ها و افزایش دانش و جهانی شدن اقتصاد، کارکردهای جدیدی را برای شهرها تعریف نموده است، این کارکردها عمدتاً دارای اهمیتی در سطح بین‌المللی‌اند، آنها تعیین‌کننده جهانی بودن شهر می‌باشند.

پیتروال، در سال ۱۹۶۶ شهرهای جهانی را شهرهایی معرفی می‌کند که دارای کارکردهایی به شرح ذیل‌اند:

- ۱- مراکز بزرگ قدرت سیاسی، مکان تصمیمات دولتی و مؤسسات سیاسی بین‌المللی و دروازه‌های تجارت،
 - ۲- زیرساخت‌های جابه‌جایی، حمل‌ونقل هوایی و مؤسسات مالی،
 - ۳- مراکز تجمع متخصصان در زمینه‌های حقوقی، پزشکی، صنعتی و سایر،
 - ۴- مکان تمرکز مؤسسات اطلاعاتی، مراکز سرگرمی، دانشگاه‌ها و مشابیه آن،
 - ۵- مکان تمرکز گروه‌های پردرآمد جامعه (Acuto, 2009)،
 - ۶- مراکز مهم بانکی و خدمات بانکی، آموزش عالی، فن‌آوری‌های پیشرفته و دانش پایه، خدمات حقوقی و مشابیه آنها و
 - ۷- مرکز تولید و عرضه کالاهای لوکس و با کیفیت بالا (Olejniczak, 2007).
- در سال ۱۹۷۰ جان فریدمن، شهرهای جهانی را با داشتن کارکردهای ذیل معرفی نمود:

- ۱- مراکزی برای کنترل و قاعده‌مند نمودن فعالیت شرکت‌های بزرگ اقتصادی،
- ۲- مراکز خدمات مالی، ارتباطی و تجاری تخصصی بین‌المللی و
- ۳- مراکز خدمات تخصصی حقوقی، بیمه، حسابرسی و مدیریت و تولید داده‌ها و اطلاعات خدمات تجارت جهانی (Olejniczak, 2007).

فریدمن و ولف در سال ۱۹۸۲ بر این نکته تأکید کردند که شهرهای جهانی تنها یک تجربه شهری نمی‌باشند؛ بلکه آنها کنترل‌کننده پویایی اقتصاد جهانی و مکان‌های انباشت و مدیریت سرمایه جهانی‌اند. آنها مهم‌ترین کارکردهای مستقر در یک شهر جهانی را به شرح ذیل برشمرده‌اند:

- ۱- مدیریت،
- ۲- مالیه و بانکداری،
- ۳- خدمات حقوقی،
- ۴- حسابداری،
- ۵- مشاوره فنی،
- ۶- ارتباطات از راه دور و خدمات رایانه‌ای،
- ۷- حمل‌ونقل بین‌المللی،
- ۸- پژوهش و آموزش در سطوح عالی و بین‌المللی،
- ۹- خدمات دارایی و مستغلات،
- ۱۰- فعالیت‌های عمرانی و ساختمانی،
- ۱۱- خدمات هتل‌داری،
- ۱۲- مراکز خرید لوکس،
- ۱۳- مراکز

تفریحی پیشرفته و ۱۴- پلیس شخصی (Friedmann & Wolff, 2006).

جان فریدمن مجدداً در سال ۱۹۸۶ در اثر خود تحت عنوان «فرضیه شهر جهانی»، ضمن تقسیم‌بندی سلسله مراتبی شهرهای جهانی، کارکردهای زیر را برای آنها برشمرد:

۱- مکان‌هایی برای تمرکز و انباشت سرمایه‌های بین‌المللی،
۲- مکان‌هایی برای جذب مهاجرین ملی و بین‌المللی،
۳- نقاط پایه برای کنترل و سازماندهی تولید و بازارها و ۴- مکان تمرکز شعبات مرکزی شرکت‌های مالی (Friedmann, 1986).

در دسته‌بندی دیگری پی. اس. فلورنس خدمات کارگزاری، انتشارات، خدمات مالی، علمی و هنری را جزو کارکردهای اصلی شهر جهانی نام می‌برد. دیوید کاپلان جغرافی دان شهری آمریکایی، با استناد به پژوهش‌های انجام شده کارکردهای چندگانه‌ای را برای شهرهای جهانی ارائه می‌دهد:

۱- مراکزی برای سیاحت (توریسم) ملی و بین‌المللی،
تجارت کالا و سرمایه‌گذاری خارجی،
۲- مراکزی برای بانکداری تجاری، بانکداری سرمایه، بیمه و سایر خدمات مالی،
۳- مراکزی با قدرت سیاسی در سطوح مختلف ملی و بین‌المللی و مکانی با تجمع بسیاری از مؤسسات غیرانتفاعی،
اتحادیه‌ها و سازمان‌های مرتبط با دولت،
۴- مراکز مصرف کالاهای لوکس به‌وسیله گروه‌های ممتاز و پردرآمد و مصرف کالاهایی با تولید انبوه به‌وسیله گروه‌های متوسط درآمد و طبقات کم‌درآمد،
۵- مراکز خدمات حرفه‌ای پیشرفته در حوزه‌هایی از قبیل پزشکی، حقوق، آموزش عالی، و به‌کارگیری فنون و دانش علمی و پیشرفته،
۶- مراکز تولید و پخش و به‌کارگیری دانش و اطلاعات سطح بالا از طرف اشخاص،
مؤسسات، دولت و شرکت‌های بزرگ و عمده
۷- مراکز تمرکز شرکت‌های بزرگ و اتحادیه‌ها و اصناف تجاری و
ارایه‌کننده خدمات پیشرفته با منافع دوجانبه و ۸- مراکز فرهنگی، هنری، سیاحتی و پوشاک و دیگر زمینه‌ها.

کارکردهای فوق، شهرهای جهانی را از دیگر گونه‌های شهری متفاوت ساخته و از دهه ۱۹۷۰ به این طرف آنها را از رکود تاریخی^{۱۷} خود خارج نموده است (Kaplan, 2004).

به نظر ساسن شهرها مکان‌های تولید صنایع جدید اطلاعاتی و مکان بازسازی زیرساخت‌های پایه برای خدمات اقتصادی جدیدند. آنها مکانی برای فعالیت‌های اقتصادی شرکتی و پیشرفته می‌باشند (Sassen, 2006). او، شهرهای

جهانی را دارای سه نوع کارکرد جدید به شرح زیر می‌داند:

۱- مراکز کنترل و فرماندهی در سازمان اقتصاد جهانی
۲- مکان‌های کلیدی و بازارهایی برای صنایع پیشرو در دوره معاصر که خدمات تخصصی و مالی را برای کارخانجات فراهم می‌آورد؛

۳- مکان‌های اصلی برای پشتیبانی از این صنایع از طریق ارایه نوآوری‌ها و ابداعات (Olds & Yeung, 2004).

در مفهوم شهر به مثابه مرکز فرماندهی اقتصاد جهانی، سه عنصر در قدرت اقتصادی موجود در شهر مطرح می‌گردد: بازار مبادله بورس، نمایندگی شرکت‌های بزرگ تجاری و بانک‌های بزرگ؛ بدین‌گونه، عناصر یاد شده در برخی از شهرها در شبکه شهری جهان (لندن، نیویورک و توکیو) تمرکز یافته، لیکن بر شهرهای پایین‌تر از خود نیز در سلسله مراتب شهری اثر می‌گذارد (Short, 2006).

ساسن و کاستلز تسهیلات و امکانات ارتباطات از راه دور و زیرساخت‌های مناسب را از جمله کارکردهای مهم شهرهای جهانی می‌دانند (Breitung and Gunter, 2006). ام. اکوتو^{۱۸}، علاوه بر کارکردهایی که در بالا برشمرده شد، موارد ذیل را نیز اضافه می‌کند:

۱- مراکزی برای جمع‌آوری و انتشار اطلاعات و فرهنگ (دانشگاه‌ها و مؤسسات، موزه‌ها، مراکز خدمات کامپیوتری، رسانه‌های جمعی با دسترسی جهانی و غیره)

۲- میزبانانی برای برگزاری رویدادهای مهم بین‌المللی (ورزشی، فرهنگی، سیاسی)

۳- قطب‌هایی برای توریسم جهانی و آثار معماری نمادین (Acuto, 2009).

در پژوهشی دیگر، ای. کورسلی^{۱۹} از دپارتمان جغرافیای آکادمی علوم لهستان، ضمن اشاره به چهارده دسته از کارکردهای شهر جهانی مباحث ذیل را هم به موارد اشاره شده می‌افزاید:

۱- خدمات چاپ، انتشارات و خدمات پستی

پیشرفته،
۲- هتل‌ها و رستوران‌های مجهز و با کیفیت،

۳- تعداد زیاد مشاغل و فضاهای دیپلماتیک و بین‌المللی و

۴- مؤسسات پژوهشی و شعبه‌های شرکت‌های بزرگ جهانی (Olejniczak, 2007).

در ایفای نقش اقتصادی شهر جهانی، دولت نیز کارکردهایی را ایجاد نموده، از آن حمایت می‌کند و نقش مهمی را نیز

در این زمینه ایفا می‌کند. کارکردهایی که دولت در ایجاد و ارتقای آنها نقش کلیدی دارد به شرح ذیل است:

- ۱- برنامه‌ریزی و بهبود کاربرد زمین شهری، ۲- ارتقای وضعیت مسکن شهری و خدمات محله‌ای، ۳- ارتقای حمل‌ونقل شهری، ۴- سرمایه‌گذاری برای آموزش عالی، ۵- ارتقای بهداشت و سلامت شهری، ۶- بهبود قوانین تجارت شهری و ۷- ارتقای فضاهای تفریحی و پارک‌های شهری با کارکرد بین‌المللی (Friedmann & Wolff, 2006).

خدمات پیشرفته پشتیبان تولید، کارکرد سلطه و

کنترل در شهرهای جهانی

خدمات پشتیبان تولید، آن بخش از خدماتی است که در اقتصاد پسا صنعتی با کاهش فعالیت در بخش‌های صنعتی و خدمات سنتی در شهرها و به‌ویژه شهرهای جهانی و شهرهای در حال جهانی شدن شکل گرفته؛ در دو دهه اخیر در حال رشد است. ساسن از آنها با عنوان کارکردهای فرمان و کنترل در اقتصاد معاصر جهانی یاد می‌کند (Sassen, 2001).

کارکردهایی که شامل وظایف رده بالای مدیریتی بوده، به‌وسیله مؤسسات تخصصی و شعبه‌های آنها انجام می‌گیرند و به‌وسیله خدمات پیشرفته پشتیبان تولید، پشتیبانی می‌شوند. آنها وظیفه سازماندهی، مدیریت، توزیع و امنیت تولید را برعهده دارند (Rocco, 2006). آنها کالای نهایی که باید به دست مصرف‌کننده برسند، نمی‌باشند، بلکه در فرآیند تولید و عرضه کالا و خدمات و افزایش کارایی و کیفیت آن، به تولیدکنندگان کمک می‌کنند (Morshidi, 2000). به عقیده ساسن پویایی جهانی شدن با افزایش اهمیت تجارت بین‌المللی و جریان‌های مالی و سازماندهی مجدد راهبردهای شرکتی برای استفاده از منافع بازار جهانی منجر به شکل‌گیری فضاهایی با کارکرد جهانی می‌شود. این فضاهای جهانی شده، با داشتن کارکردهای پیشرفته اقتصادی و مالی و خدمات پیشرفته پشتیبان تولید مشخص شده، رتبه هر شهری را در شبکه شهرهای جهانی تعیین می‌کنند (Halbert, 2004). این خدمات به تعبیر کاستلز به وجود آورنده جغرافیای جریان‌ها (Castells, 1996) و به تعبیر پیتر تیلور مرتبط‌کننده شهرهای جهانی به شبکه اقتصاد جهانی (Taylor, 2003) می‌باشند (Halbert, 2007). کارکردهایی واسطه هستند که از شروع تا پایان چرخه تولید کالا و یا ارایه خدمات تخصصی،

آن را پشتیبانی می‌کنند. آنها منجر به افزایش کیفیت و ارتقای راندمان اجرایی در طی فرآیند تولید و افزایش ارزش بروندها می‌شوند (Mattew, 1997). در دسته‌بندی اصلی، خدمات پشتیبان تولید شامل بانکداری، بیمه، مستغلات، تبلیغات، خدمات حقوقی، قانونی و حسابداری پیشرفته است (Berkoz and Eyuoboglu, 2007 & Rocco, 2006). به این لیست باید بازاریابی، مهندسی، خدمات کامپیوتری، مالی، مشاوره حرفه‌ای، فن‌آوری ارتباطات و اطلاعات، مخابرات، مدیریت و تجارت الکترونیک و امنیت را نیز افزود (Rocco, 2006). صرافی، ۱۳۸۰). مشتریان اصلی این خدمات، مؤسسات اقتصادی و شرکت‌های فراملیتی^{۲۰} و ملی^{۲۱} فعال در فرآیند تولید، توزیع، مصرف و چرخه سرمایه، خدمات و کالاهای دانش پایه بوده، که پشتیبانی برای کارکردهای فرمان^{۲۲} نیز به حساب می‌آیند (Rocco, 2006). این خدمات، در اقتصاد فضایی^{۲۳} جهانی به وسیله قدرت اقتصادی^{۲۴} این شرکت‌ها، در گستره‌ای جغرافیایی، بین‌المللی می‌شوند (Faulconbridge, et.all, 2008).

کارکردها و خدمات پشتیبان تولید را می‌توان در گروه‌های زیر دسته‌بندی نمود:

- ۱- خدمات مدیریتی برای بهبود و ارتقای کارایی سازمانی و تصمیم‌سازی
 - ۲- خدمات مهندسی برای ارتقای کارایی فنی و کیفیت تولید
 - ۳- خدمات مالی برای ارتقای مهارت در مدیریت مالی تصمیم‌گیری
 - ۴- خدمات بازاریابی برای ارتقای توانایی و قابلیت شرکت‌ها و مؤسسات جهت فروش یا خرید سایر کالاها و خدمات
 - ۵- خدمات اطلاعاتی جهت اطلاع‌رسانی و یا فروشنده از قیمت‌های کالاها و خدمات
 - ۶- خدمات امنیتی، واسطه‌گری و نمایندگی‌ها، و خدمات حقوقی و قانونی.
- مطابق نظریه «تخصصی شدن انعطاف‌پذیر^{۲۵}»، تنوع تقاضا در اقتصاد معاصر تغییر یافته، به تبع آن عرضه خدمات و کالاها به‌وسیله شرکت‌ها نیز تغییر یافته است (Dae-Young, 2000). بخش خدمات پیشرفته پشتیبان تولید می‌تواند بازگوکننده بخشی از این تغییرات باشد.
- در ذیل مهم‌ترین کارکردهای خدمات پشتیبان تولید را

معرفی نموده‌ایم:

جعبه ۲- مهم‌ترین کارکردهای خدمات پیشرفته پشتیبان تولید

- خدمات مالی، بانکداری و بیمه
- خدمات مستغلات و دارایی‌ها
- خدمات مدیریت تجارت بین‌المللی، تبلیغات و بازاریابی
- خدمات حقوقی، قانونی و حسابداری
- خدمات مهندسی و خدمات کامپیوتری
- خدمات مشاوره حرفه‌ای
- خدمات فن‌آوری ارتباطات و اطلاعات و مخابرات
- خدمات جهانگردی و هتل‌داری
- خدمات مدیریت و امنیت تجارت الکترونیک
- خدمات پژوهش و ابداع
- خدمات پزشکی و بهداشتی و درمانی بین‌المللی
- خدمات لیزینگ و اجاره‌داری
- خدمات مهندسی معماری و ساختمان
- خدمات دفترداری

علوم طبیعی و علوم اجتماعی

- مشاوره‌های حقوقی
 - حسابداری و دفترداری و خدمات مالیاتی
 - خدمات ترجمه و منشی‌گری شرکت‌های فراملی و سایر
- (Miles, 2009).

- آموزش
- خدمات ارتباطات از راه دور
- بازاریابی و تبلیغات
- خدمات مهندسی معماری و عمران (Camacho and Rodríguez, 2005).

مرز خدمات نامبرده با خدمات پیشرفته پشتیبان تولید مشخص نیست، بلکه می‌تواند بخشی از آن محسوب گردد. بنا بر نظر ویلیام کوفی^{۳۰} از دانشگاه کبک مونترال و آنتونی بایلی^{۳۱} از دانشگاه ژنو سوئیس، رشد بخش خدمات پیشرفته پشتیبان تولید، بنا بر دلایلی صورت گرفته، که برخی از آنها عبارتند از:

- ۱- خواست بازار برای ایجاد تنوع در کالاها و خدمات متناسب با گروه‌های جدید مشتریان
- ۲- نیاز به کاهش هزینه‌های تولید و عرضه خدمات و کالا از طریق نوآوری و کوتاه نمودن فرآیند تولید
- ۳- تغییر در محیط‌های تجاری و مالی جهانی و نیاز به اطلاعات از شرایط و انطباق با تغییرات
- ۴- یکپارچه شدن تولید و مصرف کالاها و خدمات و نیاز به همکاری نهادهای تجاری ملی با نهادهای تجاری بین‌المللی
- ۵- مداخلات دولت‌ها در قوانین تجاری برای انطباق یا رقابت در اقتصاد جهانی (تحریک بخش خصوصی و شرکت‌ها)
- ۶- پیچیده‌تر شدن نحوه مدیریت شرکت‌ها و نیاز به مشاوره و همکاری‌های تخصصی و برون‌سپاری برخی وظایف بین شرکت‌ها و مؤسسات تجاری
- ۷- محدودیت‌های تسهیلاتی و تجهیزاتی، اندازه و نوع کار شرکت‌های تجاری
- ۸- تخصصی نمودن خدمات و تغییر سازمانی شرکت‌ها و کوچک‌سازی اندازه شرکت‌ها
- ۹- نیاز به تغییرات سریع در نوع کار و خدمات (Ferguson, 1997).

به نظر آنها، خدمات پیشرفته پشتیبان تولید، جزء

منبع: نگارنده (با تغییرات) از کتب و مقالات علمی متفرقه.

بخشی از کارکردهای خدمات پشتیبان تولید در فعالیت‌هایی تحت‌عنوان FIRE و KIBS تعریف می‌شوند. فایز از کارکردهای مهم اقتصادی در شهرهای جهانی است. این بخش شامل سه کارکرد اصلی زیر است:

- ۱- خدمات مالی^{۲۶}
- ۲- خدمات بیمه^{۲۷}
- ۳- خدمات مستغلات، املاک و دارایی‌ها^{۲۸}.

در مواردی، از آن با عنوان FIREB نام برده می‌شود که حرف B مخفف کلمه Business، به آن اضافه شده است. همچنین بخش KIBS^{۲۹} به مفهوم «خدمات تجاری دانش‌پایه»؛ بخش مهمی از کارکردهای خدمات پشتیبان تولید در اقتصادهای شهری پیشرفته بوده، شامل خدماتی است که به‌وسیله شرکت‌ها و مؤسسات برای حمایت از خدمات، تولیدات و انجام امور تجاری‌شان خریداری یا اجاره می‌گردد. برخی از این خدمات به شرح ذیل است:

- مشاوره در خصوص فن‌آوری‌های پیشرفته کامپیوتری
 - انتشار سخت‌افزار و نرم‌افزار
 - داده‌پردازی
 - نگهداری و تعمیر سیستم‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری
- اداره‌ها
- پژوهش و ارتقای تجارب در خصوص مهندسی و فنون

جدایی ناپذیر سیستم‌های اقتصادی انعطاف‌پذیر هستند و رشد اقتصادی، افزایش اشتغال و توسعه را تسهیل می‌بخشند (Ferguson, 1997).

جغرافیای کارکردهای اقتصادی پیشرفته در

شهرهای جهانی

کارکردهای جدید اقتصادی، به‌ویژه خدمات پشتیبان تولید در شهرهای در حال جهانی شدن، عمدتاً مکان‌هایی را انتخاب می‌کنند که در آن دسترسی شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران به زیرساخت‌ها، اداره‌ها، مشتریان، حمل‌ونقل مناسب، بازار، زیرساخت‌های ارتباطی مناسب و مکان‌های دسترسی به خدمات تجاری آسان و قابل صرفه باشد (Halbert, 2007 and Rocco, 2006). لیکن، رشد فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی امکان جابه‌جایی و عرضه کالاها و خدمات را از نظر حجم، سرعت و تنوع بیشتری که متفاوت از قلمرو تحلیلی تئوری‌های «صرفه‌های در مقیاس» است، به‌وجود آورده است (wood, 2002). از این رو این امر نیازمند درک پیچیدگی‌های روابط مکانی و اقتصادی نهادهای اقتصادی در فرآیند تولید و عرضه خدمات است. مطالعات تجربی در شناخت تعیین‌کننده‌ها و عوامل مؤثر در مکان‌گزینی کارکردهای خدمات پشتیبان تولید را می‌توان به سه دسته اصلی تقسیم‌بندی نمود:

نقش فن‌آوری‌های اطلاعات و ارتباطات از راه دور

بر مبنای مطالعات میر (1962)، تورنگرین (1970)، گودارد و موریس (1976)، دانیلز (1979)، پای (1977)، گاد (1979)، آلریش^{۳۲} (1996) و دیگران، رشد فن‌آوری‌های اطلاعات و ارتباطات از راه دور منجر به تمرکززدایی فضایی و پخشایش فضایی کارکردهای خدمات پشتیبان تولید و حذف ملاقات رو در رو می‌گردد.

بازساخت سازمانی و برآیندهای فضایی آن

مارشال و وود^{۳۳} (1996) بر این عقیده‌اند که با عبور از شیوه تولید فوردیستی به پست فوردیستی و گسترش اندازه و حیطه کاری شرکت‌ها و مؤسسات و گسترش استفاده از فن‌آوری‌های اطلاعات و ارتباطات از راه دور، بسیاری از شرکت‌ها و مؤسسات اقدام به شبکه‌سازی و ایجاد روابط افقی و سلسله‌مراتبی می‌نمایند که این امر منجر به شکل‌گیری زنجیره‌هایی از روابط بین شرکتی می‌گردد. سران شرکت‌ها آنها را رهبری کرده، کارکردها و وظایف تقسیم و کنترل

می‌گردد. شرکت‌ها لزوماً در مراکز تجاری، نواحی اقتصادی و مجاورت محیط‌های تجاری مستقر نبوده، بلکه در منطقه‌ای بزرگ به وسعت منطقه کلان‌شهری پراکنده می‌شوند.

تعیین‌کننده‌ها و شرایط حاکم بر سایر مکان‌ها

مطالعات کسانی چون کوفی^{۳۴} در 1990 نشان داد که شرایط دیگری همچون قابلیت انطباق شرکت و مؤسسه با فن‌آوری‌های جدید، طول و کیفیت ماندگاری شرکت‌ها، وضعیت مالیات و قوانین، پیوندهای نخست، ویژگی‌های مکان، ساختار تاریخی و کالبدی مکان، خلاقیت محیط و شرایط فرهنگی محیط بستگی دارد (Aranya, 2008).

مراکز تجاری شهرها در عمده مناطق کلان‌شهری، مکان تمرکز فضاهای کارکردهای خدمات پشتیبان تولید می‌باشند (Gyun Lee, 2003)؛ اما برخی از پژوهشگران شهری معتقدند که مراکز قدیمی و سنتی تجاری شهرها نمی‌توانند زیرساخت‌ها و شرایط مناسب رقابتی را برای شکل‌گیری کارکردهای اقتصادی پیشرفته در شهرهای جهانی به وجود آورند و تمایلات به سوی مرکزگریزی و استقرار در فضاهای جدید بیشتر است (Halbert, 2004). اما در مقابل برخی از پژوهشگران معتقدند که شرکت‌های بزرگ تجاری و مالی نیازمند استفاده از فضاهایی هستند که به فرودگاه‌ها، بزرگراه‌ها، راه‌آهن و مشابه آن دسترسی آسان داشته باشند که این امر در حواشی شهرها با محدودیت همراه است، مراکز شهری مناسب موضوع می‌باشند. لیکن دیدگاه بینابینی نیز مطرح است و آن، ایجاد تعادل بین مرکزگریزی و خروج از مرکز است. شرکت‌های چندملیتی و فعالان اقتصادی در فضای شهر تلاش می‌کنند تا به مراکز تجاری و مالی شهر برای افزایش بهره‌وری و سود نزدیک باشند، از سوی دیگر برای انطباق با تخصصی شدن کارکردهای نوین و همسویی با بازارهای جهانی به پیرامون‌های شهر نیز دسترسی داشته باشند (Halbert, 2004). مجموعه مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که در بدو شکل‌گیری، مراکز تجاری شهرها بیشترین جذابیت را برای شکل‌گیری این خدمات دارند، سپس به پیرامون گسترش می‌یابند. در ادامه به یافته‌های چند مورد پژوهشی و نتایج آنها اشاره خواهیم کرد.

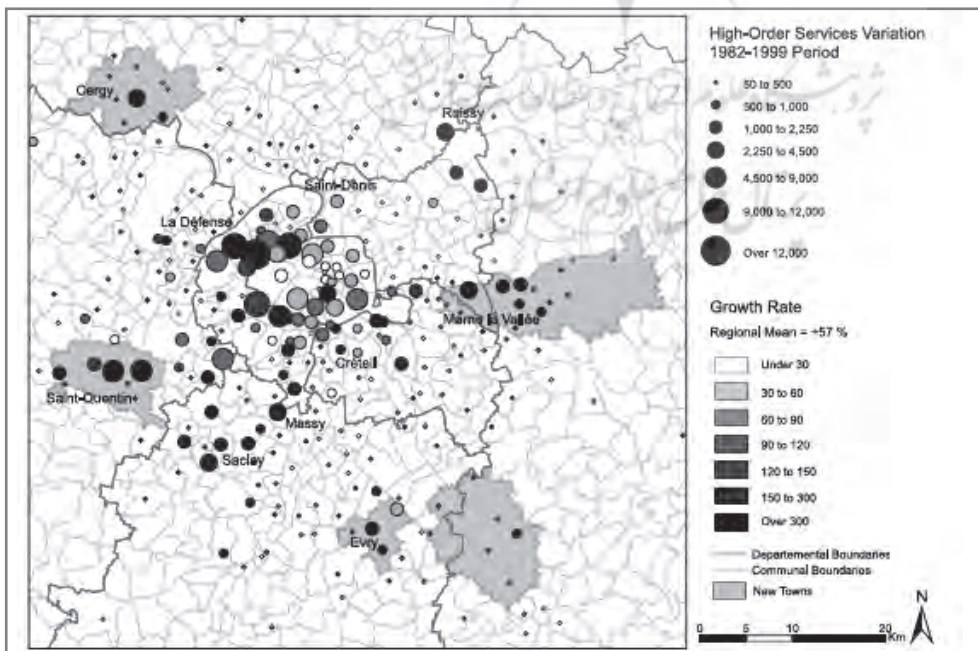
در یک مطالعه موردی، لودویک هالبرت^{۳۵} از دانشگاه سوربون فرانسه نشان داد که از سال 1982 تا سال 1999 در حالی که تعداد مشاغل بخش کارکردهای خدمات پشتیبان

تولید و کارکردهای پیشرفته اقتصادی در منطقه ایل - د - فرانس^{۳۶} در حال افزایش بوده است، سهم پاریس در این بخش در کل منطقه پایین آمده، از ۴۷ درصد در سال ۱۹۸۲، به ۳۴ درصد در سال ۱۹۹۹، کاهش یافته است. اما این کاهش به معنای کاهش اهمیت کارکردی و افت اقتصادی مراکز تجاری شهر پاریس (CBD) نبوده است. مراکز تجاری به مرکزیت خود ادامه داده، کارکردهای جدید اقتصادی تمایل به گسترش در مراکز مجاور آن را داشته‌اند. چندمرکزی شدن منطقه کلان‌شهری، خود تحت تأثیر کارکردهای اقتصادی جدید بوده است (Halbert, 2004).

کره جنوبی از جمله کشورهایی است که روند ادغام آن در شبکه اقتصادی جهانی رشد می‌کند. بخش خدمات پیشرفته آن، از سال ۱۹۸۶ تا سال ۲۰۰۱ دارای رشدی معادل ۱۵۰/۶ درصد بوده است (۶/۱۲ درصد در سال) (Gyun Lee, 2003). در سال ۲۰۰۰ کیم یونگ از دانشگاه ملی سئول مطالعه‌ای در مورد تبلیغات به‌عنوان بخشی از خدمات پشتیبان تولید در کلان‌شهر سئول انجام داد. بر اساس پژوهش او، ضمن اینکه کارکردهای خدمات پشتیبان تولید هم‌چنان در ادامه مراکز تجاری و مالی شکل می‌گیرند، به سمت منطقه کلان‌شهری نیز گسترده می‌شوند. شکل‌گیری کارکردهای جدید به گسترش مراکز کارکردی در منطقه کلان‌شهری کمک می‌کند (Dae-Young, 2000). او در تحلیل تمرکز فضایی

شرکت‌ها و نهادهای خدماتی جدید، به روابط بین شرکت‌ها و تبادل اطلاعات و تسهیلات، حذف واسطه‌ها و کاهش هزینه‌ها، تبادل امکانات، فن‌آوری و نیروی کار متخصص و خدمات بین شرکتی، تخصصی شدن و ایجاد مصونیت در برابر ریسک‌های بازار اشاره می‌کند. این خدمات، تمایل به استقرار در محیط‌هایی دارند که صنایع و خدمات فن‌آوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی پیشرفته در آن در دسترس است (Dae-Young, 2000). مراکز جدیدتری به‌عنوان حلقه‌های فرعی به مرکز تجاری سئول در خصوص کارکردهای خدمات پشتیبان تولید اضافه می‌گردند (Park, and Nahm, 1998). بخش خدمات پشتیبان تولید به دلیل سختی تماس‌های رو در روی تولیدکننده و مشتری، نیازمند تمرکز برای ایجاد صرفه است. اما این تمرکز فقط مکانی نیست بلکه با استفاده از دانش و فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات از طریق شکل‌گیری روابط شبکه‌ای بین شرکت‌ها انجام می‌گیرد. مهم‌ترین عوامل جغرافیایی که در مکان‌گزینی این خدمات تأثیر دارند عبارتند از:

- ۱- دسترسی به حمل‌ونقل عمومی و پارکینگ‌ها،
- ۲- مجاورت با سایر شرکت‌ها،
- ۳- دسترسی به خدمات پایه،
- ۴- دسترسی به ادارات دولتی و شرکت‌های تجاری،
- ۵- مجاورت با نواحی مسکونی،
- ۶- دسترسی به فضای تمیز و غیرآلوده و مناسب کارکرد اداری،
- ۷- قرار داشتن در منطقه‌ای با اجاره بهای پایین،
- ۸- خوشنام بودن فضای استقرار

منبع: Halbert, 2004

شکل ۴- تغییرات
پراکنش مشاغل در
کارکردهای اقتصادی
رده بالا در منطقه
کلان‌شهری ایل - د -
فرانس، فرانسه طی
دوره ۱۹۸۲-۱۹۹۹

(Gyun Lee, 2003)، ۹- دسترسی به مشتریان و نیروی کار متخصص (Rocco, 2006) و ۱۰- دسترسی آسان به اطلاعات و کارپردازان (Park, and Nahm, 1998).

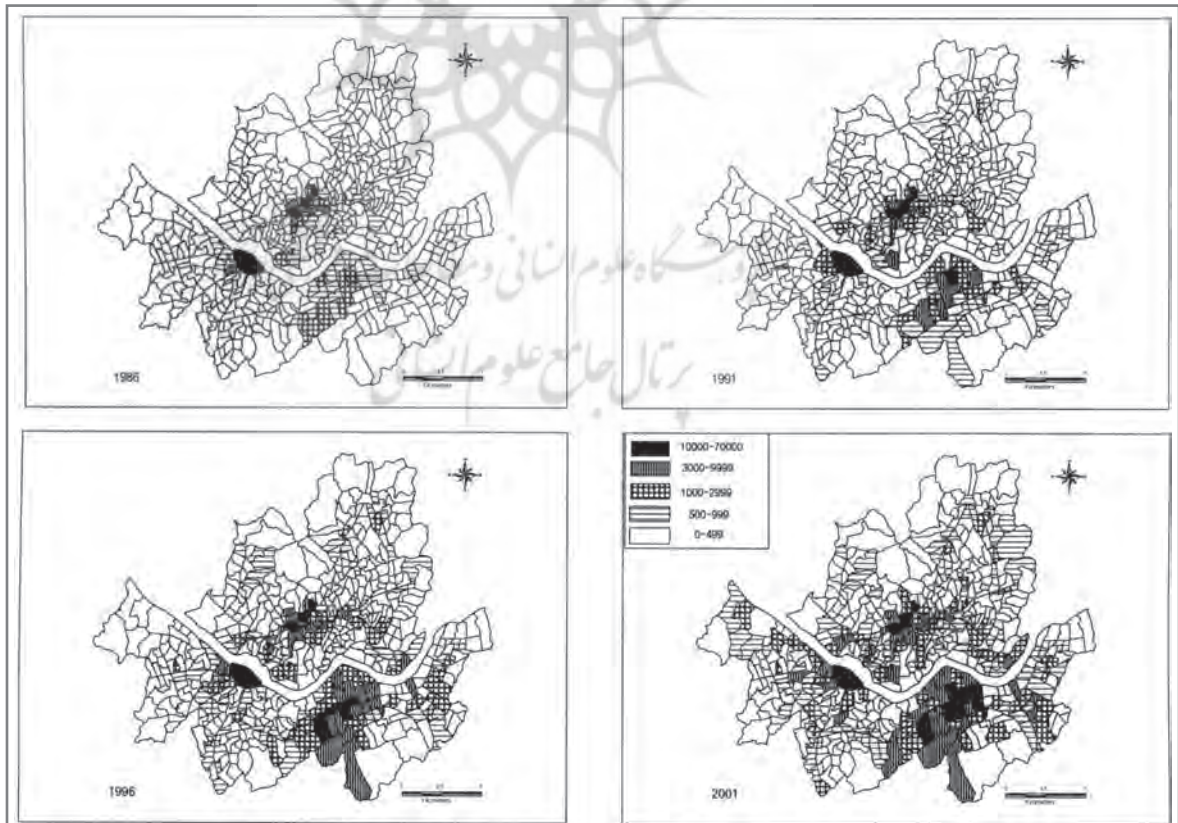
مطالعات صورت گرفته در مورد توزیع کارکردهای خدمات پشتیبان تولید در شانگهای در سال ۲۰۰۷، نشان می‌دهد که این خدمات عمدتاً در مرکز تجاری شهر مکان‌گزینی نموده‌اند. همچنین مطالعه یک ساختمان اداری، می‌تواند بیش از ۱۰۰ شرکت و مؤسسه فعال در این زمینه را پشتیبانی نماید (Han & Qin, 2010).

مهم‌ترین عوامل ذکر شده برای مکان‌گزینی آنها در بخش مرکز تجاری شهر عبارتند از: ۱- جایگاه تاریخی مرکز تجاری شهر شانگهای و برخورداری آن از خدمات و تسهیلات لازم، ۲- برنامه‌ریزی شهری و قرار داشتن مرکز تجاری شهر به‌عنوان ناحیه توسعه اقتصادی شهر و ۳- سیاست دولت محلی برای افزایش ارزش زمین و مستغلات در مرکز تجاری رو به افت شهر از طریق حمایت از نهادهای مالی و سرمایه‌گذار (Han & Qin, 2010). در مطالعه‌ای که روکو در مورد آمستردام انجام داد، نتایج مشابهی به دست آمد. بخش زیادی از کارکردها و

فضاهای کارکردی خدمات پشتیبان تولید به ویژه شرکت‌ها و مؤسسات مالی و مؤسسات حقوقی در ناحیه قدیمی شهر مکان‌گزینی شده‌اند (Rocco, 2006).

در نمونه‌های دیگر، دو پژوهشگر به نام‌های براندا^{۳۷} و لسلی^{۳۸} شهر فونیکس آریزونا را مورد مطالعه قرار داده‌اند. نتیجه پژوهش آنها نشان می‌دهد که بیشترین تمرکز و تمایل به تمرکز و استقرار فضاهای کارکردهای خدمات پشتیبان تولید، به سمت مرکز تجاری شهر و پیرامون آن است. لیکن این تمرکز شامل تمامی خدمات مزبور نمی‌شود، برخی از خدمات مانند قراردادهای مالی و اعتباری و بیمه، معاملات اعتباری، خدمات تخصصی طراحی، طراحی سیستم‌های کامپیوتری، مشاوران فنی، علمی و مدیریتی و مؤسسات پژوهش و توسعه در پیرامون و حومه‌ها پراکندگی بیشتری دارند. فضاهای خدمات مهندسی و معماری، حسابداری و دفاتر حقوقی و قانونی و خدمات تجاری تمرکز بیشتری در مرکز تجاری شهر دارند (O' hUallacha'in and F. Leslie, 2007). همچنین شرکت‌ها و مؤسسات با داشتن تعداد شاغلان بیشتر در مرکز تجاری شهر و پیرامون بلافاصله آن تمرکز بیشتری

شکل ۵- تغییرات پراکنش مکانی کارکردهای خدمات پشتیبان تولید در سنول از سال ۱۹۸۶ تا سال ۲۰۰۱

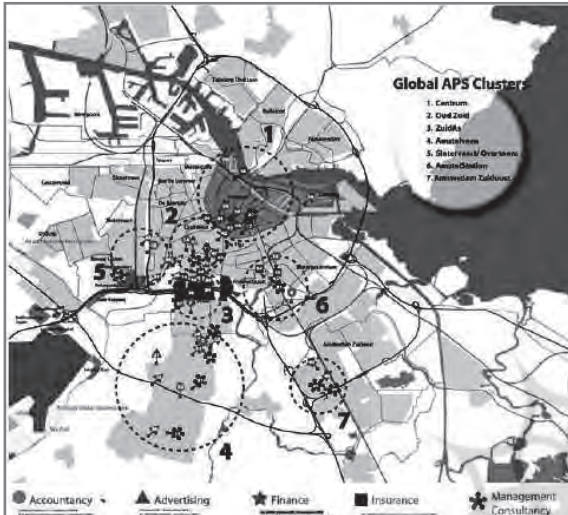
منبع: Gyun Lee, 2003

دارند (O' hUallacháin and F. Leslie, 2007).

برخی دیگر از پژوهشگران شهری به این نتیجه رسیده‌اند که مراکز تجاری شهرها لزوماً تنها نقاط کانونی جذب فضاهای خدمات پشتیبان تولید نبوده، بلکه در مواردی شبکه‌ای از خیابان‌های دارای شرایط مناسب، جاذبه بیشتری دارند؛

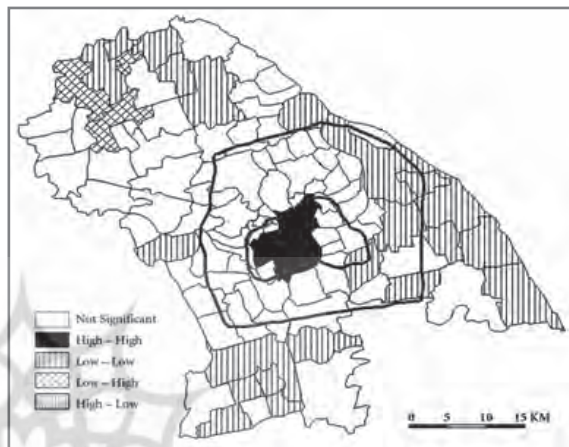
جایی که حمل‌ونقل عمومی کارایی دارد و سیمای محیط اجازه ورود کارکردهای جدید را می‌دهد. به طوری که نواحی از فضاهای کارکردی خدمات پیشرفته در پیرامون شبکه حمل‌ونقل شهری که البته جاذبه‌های بصری هم دارد، شکل می‌گیرند (Rocco et al, 2002).

شکل ۷- توزیع مکانی کارکردهای خدمات پشتیبان تولید در آمستردام در سال ۲۰۰۶

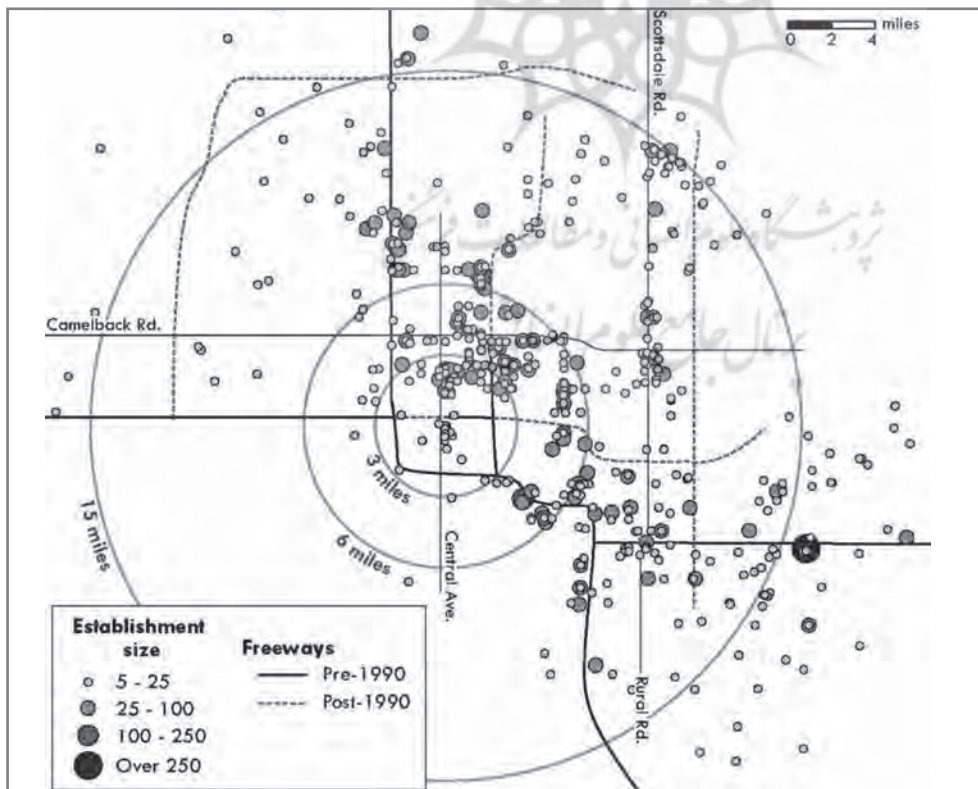

منبع: Rocco, 2006

شکل ۶- پراکندگی مکانی کارکردهای خدمات پشتیبان تولید در شانگهای در سال ۲۰۰۷

منبع: Han & Qin, 2010

منبع: O' hUallacháin and F. Leslie, 2007

شکل ۸- پراکنش کارکردهای خدمات مهندسی و معماری در شهر فونیکس براساس تعداد شاغلان و فاصله از مرکز شهر در سال ۲۰۰۶

سخن پایانی

پشتیبان تولید» در ساختار اقتصادی کلان شهرها است. جهانی شدن اقتصادی طی رابطه‌ای بین شبکه‌ها، نقاط و سلسله‌مراتبی از فضاها و جریان‌ها پیش می‌رود و کلان‌شهرهای جهان سومی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین بحران‌های مالی جهانی، تأثیرات مستقیمی بر کارکرد و نقش کلان‌شهرها به ویژه در بخش خدمات پیشرفته دارد. لذا باید در این خصوص هم چاره اندیشی شود.

سپاسگزاری

از آقای دکتر مظفر صرافی و سرکار خانم جمیله توکلی نیا از دانشکده جغرافیای دانشگاه شهید بهشتی به دلیل راهنمایی‌های ارزنده و از آقای Ludovic Halbert از دانشگاه Paris Panthéon-Sorbonne فرانسه و پروفسور Peter Taylor از گروه مطالعاتی GaWc دانشگاه لافبوروی انگلستان به دلیل ارسال برخی منابع تخصصی، سپاسگزاری می‌نمایم.

◀ دانشجوی دکتری جغرافیا - دانشگاه شهید بهشتی

فرآیند جهانی شدن اقتصادی به یاری پیشرفت در فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطات از راه دور، کارکردهای پیشرفته اقتصادی را برای شهرها تعریف نموده است. بخش مهم آن، خدمات پیشرفته پشتیبان تولید می‌باشند. آنها تعیین‌کننده نقش راهبردی شهر در اقتصاد پیشرفته بوده، موجب ارتقای مزیت‌های رقابتی شهرها و کشورها برای نقش آفرینی در اقتصاد جهانی‌اند. آنها نقشی کلیدی در اقتصاد شهرها و افزایش ارزش افزوده و تولید ناخالص داخلی کشورها در عصر اقتصاد دانش‌پایه دارند. خدمات پشتیبان تولید، عمدتاً در شهرهای جهانی و مراکز اصلی آنها در جهان شهرها و شهرهایی که در شبکه‌ای اقتصادی یکپارچه شده‌اند، تمرکز می‌یابند. در مرکز تجاری، حومه‌ها و کریدورهای ارتباطی شهر شکل می‌گیرند و گسترش آنها مستلزم تغییرات در ساختار اقتصاد شهری، سازمان فضایی و سازمان نهادی اقتصاد شهری در بخش دولتی و خصوصی است. رشد آنها تا حد زیادی با برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی شهر تسهیل می‌یابد. نیاز است برای ایفای نقش فعالانه در شبکه شهری جهانی، مزیت‌های رقابتی کلان‌شهرهای جهان سومی ارتقا یابد. از اقدامات کلیدی، زمینه‌سازی برای رشد «بخش خدمات

بی‌نوشت:

25 - Flexible Specialization

26 - Finance

27 - Insurance

28 - Real Estate

29 - " Knowledge Intensive Business Services"

30 - W.J Coffey(1991)

31 - A.S.Bailly(1991)

32 - Meier(1962),Thorngren (1970), Goddard and Morris (1976), Daniels (1979), Pye (1977) and Gad (1979), Illeris (1996)

33 - Marshall and Woods (1996)

34 - Coffey, 2000

35 - Ludvic Halbert

36 - Ile-de-France region

37 - Breanda 'n O' hUallacha 'in

38 - Timothy F. Leslie

1 - Advanced Producer Services (APS)

2 - Immanuel Wallerstein

3 - Fernand Braudel

4 - Fourth World

5 - World City

6 - Global City

7 - Patrick Geddes

8 - Peter Hall

9 - Braudel-1985

10 - Röss-1983

11 - Trachet-1983

12 - Kris Olds

13 - A.J.Scott

14 - Hyper Global Cities

15 - Global Cities Emerging

16 - Global City-State

17 - Historical Inertia

18 - M.Acuto

19 - E. Korcelli

20 - Transnational Corporations and Firms

21 - National Firms

22 - Command Function

23 - Spatial Economy

24 - Economic Power

منابع فارسی:

● احمدی ترشیزی، میترا (۱۳۸۷): جهانی شدن و پایداری شهری، چاپ نخست، تهران، انتشارات مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.

● کاستلز، مانوئل (۱۳۸۵): عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ؛ ظهور جامعه شبکه‌ای، (جلد ۱)، ترجمه احد علیقلیان، افشین خاکباز، تهران، چاپ پنجم، انتشارات طرح نو.

● صرافی، مظفر، قورچی، مرتضی، محمدی، علیرضا (۱۳۸۸): جهانی شدن، شهرهای جهانی و کلان‌شهر تهران، فصلنامه اقتصاد شهر، سال اول، شماره اول.

● صرافی، مظفر، محمدی، علیرضا (۱۳۸۹): الزامات مدیریت مناطق

Countries. Available:<http://www.gees.bham.ac.uk/documents/Miscellaneous/wpss16.pdf>.

● Clark, David (2003): Urban World/Global City, Second Edition, Routledge.

● Dae- Young, Kim (2000): The Locational Characteristics of Agglomeration Areas of Advanced Producer Services In Seoul; Advertising-Related Industry, Journal of The Korean Geographical Society.

● Daniels, P.W.(1998): Economic Development and Producer Services Growth; The APEC Experience, Asia Pacific Viewpoint.

● Faulconbridge, James R , Beaverstock Jonathan V Hall, Sarah J E (2008): New insights into the Internationalization of Producer Services; Organizational Strategies and Spatial Economies for Global Headhunting firms, Environment and Planning A 2008.

● Ferguson, Matthew (1997): The Location Decisions of Producer Services In A Commercially Transformed Area, Carleton University, Department of Geography, for the Degree of Master in Arts.

● Freidmann, John (1986): The World City Hypothesis; Development and Change, In The Global Cities Reader, edited by Neil Brenner and Roger Keil.

● Friedmann, John, Wolff, Goetz (2006): World City Formation; An Agenda for Research and Action. in Global Cities Reader, Routledge.

● Gritsai, Olga (2004): Global Business Services in Moscow; Patterns of Involvement, Urban Studies, Vol. 41, No. 10, 2001–2024, Available at: <http://usj.sagepub.com/content/39/5-6/993>.

● Gyun Lee, Yong (2003): Locational Dynamics and Spatial Impacts of Producer Services in Korea, Journal of the Korean Geographical Society.

● Halbert, Ludovic (2004): The Decentralization of Intrametropolitan Business Services in the Paris Region; Patterns, Interpretation, Consequences, Economic Geography 80(4): 381–404, Clark University. <http://www.clarku.edu/econgeography>.

کلان‌شهری در فرآیند جهانی شدن؛ با تأکید بر منطقه کلان‌شهری تهران، مجموعه مقالات نخستین کنفرانس بین‌المللی مدیریت شهری با رویکرد توسعه پایدار، ۱۷ و ۱۸ خرداد ماه ۸۹، چاپ مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.

● صرافى، مظفر (۱۳۷۹): شهرى شدن جهان و جهانی شدن شهرها؛ طرح مسأله‌ای برای جنوب، اطلاعات اقتصادی - سیاسی، شماره ۱۵۶-۱۵۵.

● صرافى، مظفر (۱۳۸۰): پایداری شهر در جایگاه فرامنطقه‌ای و جهانی، مجموعه به سوی پایداری و شهروندمداری؛ تحقیق پایه‌ای منشور شهر تهران، تهران، انتشارات دبیرخانه علمی کنگره منشور شهر تهران.

منابع انگلیسی:

● Acuto, M (2009): Localizing the Global City through the "Invisible College". A (Political) Research Note. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb301.html>

● Aranya, R (2008): Location Theory in Reverse; An Evolutionary Model of Location for Global Production in the IT Industry of Bangalore. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb164.html>.

● B. Beyers, William (2003): Impacts of IT Advances and E-commerce on Transportation in Producer Services. Growth and Change.

● Beaverstock, J.V (2001): Transnational Elite Communities in Global Cities; Connectivities, Flows and Networks. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb63.html>.

● Berko z, Lale, Eyuboglu, Engin (2007): Intrametropolitan Location of Producer service FDI in Istanbul, European Planning Studies.

● Breitung, W. and Günter, M. (2006): Local and Social Change in a Global City; The Case of Hong Kong. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb159.html>.

● Camacho, José A & Rodríguez, Mercedes (2005): Embodied Knowledge Flows and Services; an Analysis for Six European

- Halbert, Ludovic(2007): From Sectors to Functions; Producer Services, Metropolization and Agglomeration Forces in the Ile-de-France Region. From http://latts.cnrs.fr/site/p_lattsperso.php?Id=1092.
- Hall , Peter (2004): World Cities, Mega-Cities and Global Mega-City-Regions, GaWC Annual Lecture 2004, <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/al6.html>. Accessed: 29/07/2010 00:36.
- Han, Sun Sheng and Qin, Bo (2010):The Spatial Distribution of Producer Services in Shanghai,Urban Studies.
- Held, David. Mc Grew, Anthony (2007):Globalization, Anti Globalization; Beyond the Great Divide, Second edition, Polity Press.
- J.V. Beaverstock, R.G. Smith and P.J. Taylor (1999):A Roster of World Cities. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb5.html#f1>. Accessed: 30/07/2010 00:55.
- Kaplan, David. H., Wheeler, James, O., Holloway, Steven, R (2004):Urban Geography,Jhon Wiley & Sons INC, U.S.A.
- Miles, Ian. (2009):Knowledge Intensive Service Systems, Availablein:http://knowledgeintensiveservices.blogspot.com/2009_12_01_archive.html.
- Morshidi, Sirat(2000): (Globalising Kuala Lumpur and the Strategic Role of the Producer Services Sector, Urban Studies.
- O' hUallacha'ín and F. Leslie (2007): Producer Services in the Urban Core and Suburbs of Phoenix, Arizona, Urban Studies.
- Olds, Kris. Wai-Chung Yeung, Henry (2004):Pathways to Global City Formation; a View From the Developmental City-State of Singapore, London, Routledge.
- Olejniczak, E. Korcelli(2007): Metropolitan Functions as a Research Question; Definitions and Identifications in the ESPON and Alternative Approaches. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb248.h-tml>.
- Pacione,Mechael(2004):Urban Geography; A global perspective, Third edition, Routledge.662 pages.
- Park, Sam Ock and Nahm, Kee-Bom (1998):Spatial Structure and Inter-Firm Networks of Technical and Information Producer Services in Seoul, Korea. Asia Pacific Viewpoint.
- Rennie Short, John (2006):Urban Theory; A Critical Assessment. First published, Palgrave Macmillan, New York.
- Rocco, Roberto (2006): The Geography of Advanced Producer Services; New Corporate Centralities in Polycentric Urban Structures, 17 pp. www.reser.net/file/28524/ 12/07/2010 09:25.
- Rocco, Roberto and van Nes, Akkelies (2002): The Location of Advanced Producer Services and Urban Change; A Space Syntax approach, Delft University of Technology, the Netherlands.
- SASSEN, S., (2001): The Global City; New York, London, Tokyo, New York, Second Edition, Princeton University Press.
- Sassen, Saskia(2006): Cities and Communities in the Global Economy, in Global Cities Reader. Routledge.
- Schrock, Gregory Ryan(2003): Innovation and High-Technology Producer Services; Evidence from Twin Cities Firms, a Thesis Submitted to The Faculty of the Graduate School of the University of Minnesota.
- SHORT, J. R. and KIm, Y.-H. (1998): Globalization and the City, London, Longman.
- Short, John Rennie(2002): Cities and Globalization, GaWC Annual Lecture 2002. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/al4.html>. Accessed: 30/07/2010, 22:51.
- Short, John R (2006): Urban Theory; Critical Assessment, New York, Palgrave Macmillan.
- TAYLOR (P. J.), (2002): Amsterdam in a World City Network, Loughborough, Geography Department at Loughborough University, Available at <http://www.lboro.ac.uk/gawc/pubrm1.html>.
- TAYLOR (P. J.),et al, (2009): Measuring the World City Network: New Results and Developments. Available at <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb300.html>.
- Wood, Peter (2002): Knowledge-intensive Services and Urban Innovativeness, Urban Studies, Vol. 39, Nos 5-6, 993-1002, Available at: <http://usj.sagepub.com/content/39/5-6/993>.